

3. Положення про порядок визначення чистої вартості активів пенсійного фонду [Затверджено Розпорядженням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.08.2004 № 339] [Електронний

ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0096-05>.

Надійшла до редакції 01.08.13

Н. Гура, д-р экон. наук, проф.,
М.А. Цыбульник, магістр
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ПЕНСИОННЫХ ФОНДОВ

Раскрыты особенности деятельности негосударственных пенсионных фондов и учета в них. Определены составляющие элементы финансовой отчетности, предложено усовершенствование финансовой отчетности в условиях перехода к международным стандартам.

Ключевые слова: негосударственные пенсионные фонды, элементы финансовой отчетности международные стандарты финансовой отчетности, активы, пассивы, доходы, расходы.

N. Gura, Doctor of Sciences (Economics), Professor,
M. Tsybulnyk, Magister in Economics
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF IMPROVING FINANCIAL REPORTING OF NONGOVERNMENTAL PENSION FUNDS

The article describes the features of the nongovernmental pension funds and accounting for them. The article defines the components of the elements of financial statements and the proposed improvement of financial reporting in the transition to international standards.

Keywords: nongovernmental pension funds, the elements of financial statements, International Financial Reporting Standards, assets, liabilities, income and expenses.

JEL M41
УДК 657.1.011.56

І. Дерун, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОЦІНКА ВИБОРУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

У статті здійснено критичний аналіз поглядів різних вчених щодо оцінки вибору та впровадження комп'ютерних бухгалтерських програм. Запропоновано методичний підхід для відбору комп'ютерної програми для ведення бухгалтерського обліку необоротних активів на прикладі підприємств України.

Ключові слова: необоротні активи, оцінка вибору та впровадження програмного забезпечення, KBS-системи, коробкові комп'ютерні програми.

Постановка проблеми. Необоротні активи займають велику питому вагу у структурі сукупних активів компаній, особливо у важкій промисловості. Крім того, ведення обліку матеріальних необоротних активів ускладнюється тим, що їх місцезнаходження часто змінюється. Для вирішення таких проблем необхідно використовувати ефективне програмне забезпечення для підвищення якості інформації про довгострокові активи та її оперативного отримання керівництвом. Тому одним з важливих питань ведення бізнесу та бухгалтерського обліку як функції управління в сучасних умовах розвитку економічних відносин та інформаційних технологій є вибір оптимального програмного забезпечення для ведення обліку необоротних активів, за допомогою якого підприємство могло б максимізувати власні економічні вигоди з мінімальними витратами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми вибору програмного забезпечення для ведення господарської діяльності та бухгалтерського обліку вивчало ряд вітчизняних та іноземних вчених, а саме: О. М. Брадул, С. В. Івахненко, Е. Е. Andersen, Р. Y.K. Chau, A. J. Gamblin, G. Grau, P. Kathuria, S. Bandini, T. Mattingly, B. S. Sahay тощо.

Виділення невідомих раніше частин загальної проблеми. Більшість іноземних праць із зазначеної тематики може бути використана у високорозвинених країнах, але вітчизняні розробки не є прийнятними для оцінки вибору між декількома альтернативними варіантами. Крім того, в умовах трансформаційних економік, зокрема в Україні, потрібно враховувати безліч зовнішніх та внутрішніх факторів, які можуть вплинути на вибір

програмного забезпечення щодо ведення бухгалтерського обліку для конкретного підприємства

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка методичного підходу щодо оцінки вибору найбільш прийнятної комп'ютерної програми для ефективного ведення бухгалтерського обліку та управління необоротними активами в умовах трансформаційних економік. Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні завдання:

- здійснити аналіз існуючих підходів щодо оцінки впровадження комп'ютерних систем в менеджменті та бухгалтерському обліку;
- запропонувати методику відбору найбільш прийнятних комп'ютерних програм для управління та ведення обліку необоротних активів на вітчизняних промислових підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість вчених, які займаються проблемами оцінки вибору та впровадження програмного забезпечення для бухгалтерського обліку і бізнесу в цілому зазначають, що головні завдання такої оцінки полягають:

- у визначенні найбільш прийнятних альтернатив, з усіх можливих програмних продуктів;
- в оцінці вибраної програми відповідно до певної методології;
- у визначенні найкращого програмного продукту для ведення підприємницької діяльності суб'єкта господарювання [14].

На сучасному етапі в економічній науці не існує загального підходу щодо оцінки ефективності впровадження програмного забезпечення для бізнес-процесів.

Проте деякі науковці зазначають, що весь процес відбору відповідного програмного забезпечення для ведення бізнесу має складатися з наступних етапів:

- визначення мети вибору, придбання і впровадження відповідного програмного забезпечення;
- створення переліку комп'ютерних програм, які можуть бути використані для реалізації відповідної мети підприємства;
- відхилення більшості програмних продуктів, які не мають необхідних атрибутивних особливостей для ведення бізнесу;
- визначення найбільш прийнятної програми за допомогою певного критерію та тестування її пробної демоверсії у бізнес-середовищі підприємства;
- підписання угоди про купівлю відповідного програмного забезпечення, яка містить інформацію про кількість ліцензій, графік платежів, сервіс-центри, ремонт, обов'язки, зовнішніх консультантів тощо;
- придбання комп'ютерної програми [10, с. 556–557].

Процес оцінки впровадження програмного забезпечення для ведення господарської діяльності та бухгалтерського обліку іноді вимагає використання відповідних комп'ютерних програм. Зокрема, деякі програмні пакети, діють на основі "знання-орієнтованих систем" (knowledge-based systems – KBSs), які призначені для надання допомоги керівникам підприємств в ефективному впровадженні відповідного програмного забезпечення для ведення господарської діяльності, які узгоджуються з пріоритетами компанії, структурою її бізнес-процесів. Такі програми розроблені під індивідуальні замовлення на основі використання KBSs. KBSs є комп'ютерними інформаційними системами, які містять експертні знання і можуть за допомогою штучного інтелекту маніпулювати цим досвідом, щоб вирішити проблеми продуктивності на експертному рівні. Ці системи мають можливість розшифровувати управлінську інформацію щодо підприємства та проводити експертну оцінку відповідного програмного продукту щодо ефективності її впровадження. Такий вибір програмного забезпечення використовується в тих випадках, коли існує необхідність швидко вибрати відповідну комп'ютерну програму, яка найбільше відповідає бізнес-стратегії певної компанії [11, с. 606–608]. Також існують програмні продукти, які призначені для оцінки "коробкових комп'ютерних програм" (commercial-off-the-shelf software) для ведення бізнесу (у тому числі для бухгалтерського обліку та управління необоротними активами), які призначені для необмеженого використання [4].

Зокрема, G. Grau, J. P. Carvallo, X. Franch та C. Quer розробили програмне забезпечення "DesCOTS", (Description, evaluation and selection of commercial-off-the-shelf software), що містить три модульні інструменти за допомогою яких можна визначити ефективність придбання та впровадження комп'ютерної програми для ведення бізнесу: інструменти опису (description tools), інструменти оцінки (evaluation tools), інструменти вибору (selection tools). Так, інструменти опису допомагають визначити якість комп'ютерної програми за параметрами функціональності, надійності, ефективності, надійності та зручності. За допомогою інструментів оцінки визначають ієрархію параметрів якості. Тоді як інструменти вибору дозволяють вибрати найкращий варіант з-поміж декількох запропонованих альтернатив для відповідного підприємства [8, с. 118–122]. Однак таке програмне забезпечення має істотний недолік, оскільки для його використання необхідно чотири суб'єкти, що може істотно збільшити тривалість оцінки та витрати на її здійснення:

- експерт, що визначає параметри, за якими буде тестуватись програмний продукт;

- постачальник (розробник) програмного продукту, що визначає, які компоненти програми підпадають під відповідний параметр оцінки;

- підприємство, яке має потребу в оцінці програмного продукту для його подальшого використання у веденні господарської діяльності;

- команда інженерів, які розроблять вимоги та під відповідні параметри та кількісно оцінять ефективність впровадження відповідного програмного продукту.

Ще одним суттєвим недоліком всіх програмних продуктів, які використовуються для оцінки ефективності придбання та впровадження комп'ютерних програм для ведення бізнесу, є те, що вони не підтримують всі етапи відбору і оцінки програмного забезпечення для бізнес-діяльності. Крім того, такі інструменти для оцінки програмного забезпечення є прийнятними тільки в загальних випадках, коли комп'ютерні бізнес-програми не враховують специфіку виробництва продукції.

Найважливішим питанням оцінки вибору та впровадження програмного забезпечення для певного підприємства є розробка методики такої оцінки. На заході існує кілька підходів до вибору програмного забезпечення і оцінки її впровадження, які допомагають менеджерам приймати рішення щодо надання переваги найкращій альтернативі. Перший підхід заснований на аналітичній ієрархії, яка була розроблена американським математиком Томасом Сааті. Цей підхід складається з декількох рівнів ієрархії, де найвищим рівнем є мета вибору і впровадження програмного забезпечення. Наступний рівень визначає фактори, які поділяються на більш дрібні компоненти на нижчих рівнях. Альтернативні комп'ютерні програми, які керівництво підприємства розглядає для їх впровадження, містяться на найнижчому рівні ієрархії. Окремі оцінки встановлюються для кожного фактора на відповідному рівні по відношенню до кожного фактору на рівні безпосередньо над ним. Це робиться шляхом попарного порівняння між факторами на кожному рівні. Такі порівняння є основою для розрахунку ваги для кожного фактору впливу [15].

Другий підхід заснований на методі зважених оцінок. При використанні такого підходу оцінки та ваги для кожного критерію (фактора) визначаються на експертній основі, де ваги відображають важливість кожного критерію. Всі рейтингові шкали розраховуються шляхом множення відповідної ваги та оцінка кожного критерію. Потім на базі отриманих результатів розраховується загальний показник для кожного програмного продукту; шляхом порівняння цих показників визначається найкращий варіант [10, с. 559].

Аналіз наукових праць виявив, що більшість вчених, які займаються вибором та впровадженням програмного забезпечення на підприємстві, у т.ч. й пакетів для ведення бухгалтерського обліку, розглядають фактори, які впливають на рішення вибору відповідної комп'ютерної програми. Однак проблема полягає в тому, що більшість розробок не враховує багатьох факторів, які можуть істотно впливати на рішення щодо вибору відповідної програми. Крім того, у цих дослідженнях немає системного підходу, тобто не враховується одночасний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на управлінське рішення керівництва підприємства. Також у більшості досліджень використовується регресійний аналіз, для якого потрібна велика кількість даних, щоб вибірка була репрезентативною. На такі вибірки накладається низка обмежень, які можуть істотно спотворити результат [6]. Більшість запропонованих методів не враховує пооб'єктної специфіки ведення обліку, зокрема обліку необоротних активів, що істотно впливає на якість інформаційної системи підприємства, особливо промислового.

Тому такі підходи не дають змоги визначити, яким чином конкретному підприємству визначити, який програмний продукт йому варто купувати, щоб його система бухгалтерського обліку функціонувала ефективно й з найменшими витратами.

Ряд науковців розглядають досить обмежене коло факторів, які впливають на рішення компанії щодо придбання комп'ютерної програми для ведення бізнесу: сумісність з іншими програмними продуктами, додаткові можливості, легкість використання та ціна [7, с. 13–14]. Також деякі підходи щодо вибору програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку не враховують альтернатив та найкращого вибору для компанії, що обмежує їх використання [3]. Інші вчені вважають, що при виборі програмного забезпечення потрібно враховувати лише організаційну структуру компанії та її потреби [13, с. 49]. Також деякі дослідники вважають, що компанія повинна враховувати, які комп'ютерні програми використовують конкуренти та чи такі програми максимізують її прибутки, враховуючи зв'язок з постачальником такого забезпечення – можливість навчання персоналу щодо користування програмою [12, с. 36–39].

Проте є підходи науковців, які включають до своїх моделей більшу кількість факторів, які ранжуються за критерієм важливості. Так, до найбільш важливих факторів відносяться: ціна, технічні можливості програмного забезпечення, технічна підтримка та сервіси. До другорядних факторів належить: виробничі та фінансові можливості постачальника програмного продукту, охопленість галузі тощо [16].

Американські вчені, зокрема, S. H. Ivanchevich, D. M. Ivanchevich, F. Elikai, провели досить ґрунтовний аналіз відбору програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Його новизна полягає у порівнянні факторів впливу на здійснення такого вибору користувачів таких програмних продуктів та їх виробників. Проведене дослідження засвідчило, що користувачі та постачальники комп'ютерних бухгалтерських програм мають дещо різні критерії щодо їх вибору. Зокрема, основними характеристиками, на які звертають увагу

користувачі, є сумісність бухгалтерської програми з іншими програмними продуктами, ціна. Тоді як постачальники комп'ютерних бухгалтерських програм вважають, що головними чинниками відбору слугують функціональність, ціна, сервісна та технічна підтримка постачальника [9, с. 47–49]. Проте такий аналіз відбору програмного забезпечення не дає інформації щодо критеріїв ранжування таких програм для відбору найкращого управлінського рішення.

Вважаємо найбільш прийнятним підходом щодо вибору бухгалтерських автоматизованих систем, є підхід, запропонований C. G. Carpenter, L. A. Le Blanco та G. S. Robson. Цей підхід має на меті пошук найбільш вагомих критеріїв відбору, які оцінюються за допомогою методу експертних оцінок [5, с. 56]. Крім того, даний підхід враховує пооб'єктну специфіку ведення бухгалтерського обліку. Проте він використовує усереднені показники підприємств торгівлі, що може призвести до помилкових результатів при застосуванні цього методу для конкретних управлінських рішень. Також варто зауважити, що даний підхід запропоновано для підприємств, які функціонують у розвинених країнах, таких як США.

На сучасному етапі розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні більшість промислових підприємств використовують комплексні комп'ютерні програми для ведення обліку всіх об'єктів. Такі продукти не можуть забезпечити функції, які можуть бути реалізовані у спеціальних пакетах програмного забезпечення для обліку окремих об'єктів з урахуванням потреб управління в конкретній економічній діяльності. Зокрема, керівники вітчизняних промислових підприємств потребують нових програмних рішень в області менеджменту та бухгалтерського обліку необоротних активів: ведення обліку, охопленість галузі тощо.

Деякі вітчизняні науковці також займаються проблемами оцінки ефективності впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку. Зокрема, В. С. Івахненко наводить ряд показників, за допомогою яких можна визначити ефективність автоматизації всіх ділянок обліку. Деякі найважливіші показники, наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Основні показники ефективності автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві

Показник	Формула	Позначення	Характеристика
Індекс грошових витрат	$I_{ер.в.} = \frac{B_a}{B_p}$	B_a, B_p – сума витрат при автоматизованій та ручній формах ведення обліку	Показує скільки грошових коштів при автоматизації бухгалтерського обліку припадає на одиницю витрат при ручній формі ведення обліку.
Ефективність використання ПК	$I_{эф.пк} = \frac{TB_p}{TB_a}$	TB_p, TB_a – сума трудових витрат при ручній та автоматизованій формах ведення обліку	Показує скільки трудових витрат при ручній формі ведення обліку на одиницю трудових витрат при автоматизованій формі обліку.
Строк окупності витрат на створення КСБО	$CO = \frac{B}{\overline{ПР}}$	B – вартість створення програми; $\overline{ПР}$ – середній прибуток отриманий при використанні КСБО за період	Показує період окупності витрат на створення комп'ютерної програми.
Ефективність автоматизації	$K = (T_p - T_a) * \overline{K}$	T_p – трудомісткість виконання типової операції при ручній обробці даних; T_a – трудомісткість виконання типової операції при автоматичній обробці даних; \overline{K} – середня кількість типових операцій, що виконується в даний момент.	Показує, яку кількість операцій можна виконати за додаткову одиницю часу

* Джерело: систематизовано автором за даними [2, с. 283].

Розрахунок таких показників є досить простим, однак він дозволяє розглянути лише два варіанти: чи придбавати відповідне програмне забезпечення, чи ні. Крім того, такий підхід буде корисним лише для фізичних осіб-підприємців чи малих підприємств, де мала кількість господарських операцій. Використання такого під-

ходу хоча б для декількох автоматизованих систем бухгалтерського обліку є важким у зв'язку з необхідністю збору даних щодо точних витрат на придбання та використання різних програм. Інший науковець, О. М. Брудул, розробив подібний підхід але для програмного забезпечення щодо здійснення економічного аналізу. При

цьому, запропонована система показників може бути використана й для комп'ютеризації бухгалтерського обліку різних об'єктів. Дана система показників складається з чотирьох груп:

- група показників, які характеризують мету організації обліку та аналізу (оперативність здійснення, скорочення персоналу, зменшення кількості рутинних операцій);
- група показників, які показують покращення фінансових показників при використанні відповідної комп'ютерної програми;
- група показників, які визначають ступінь обліково-аналітичного забезпечення для управління господарською діяльністю (частка аналітичних даних у сукупності інформації при прийнятті управлінських рішень, частка невикористаної інформації, ступінь варіативності інформації тощо);
- група показників, пов'язаних з витратами на придбання та впровадження відповідного інформаційного продукту (відносне скорочення витрат на утримання персоналу, відносне скорочення витрат на здійснення коригувань результативної інформації тощо [1, с. 164–165]).

Такий підхід є прийнятним для порівняння двох автоматизованих систем для ведення бухгалтерського обліку. Однак він є дуже трудозатратним, що потребує великої кількості часу, зусиль та коштів для пошуку необхідних даних для розрахунку таких показників. Тому для конкретного підприємства необхідно шукати більш дешеві та прості способи оцінки вибору та впровадження комп'ютерних програм для ведення бухгалтерського обліку.

На сучасному етапі розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні більшість промислових компаній використовують складні комп'ютерні програми для обліку всіх об'єктів. Такі продукти не можуть забезпечити функції, які можуть бути реалізовані в спеціальних пакетах для обліку окремих об'єктів з урахуванням потреб управління. Зокрема, для більшості вітчизняних промислових підприємств для покращення обліку необоротних активів необхідно мати такий інформаційний продукт, який би міг забезпечити:

- можливість відстежувати зміни місця перебування відповідних основних засобів та інших необоротних матеріальних активів в режимі реального часу, що сприятиме зниженню крадіжок і зловживань на підприємстві компанії;
- здатність планувати ремонти матеріальних довгострокових активів;
- наявність модулів для обліку та управління придбанням запасних частин для ремонту об'єктів необоротних активів;
- можливість збору технічної інформації про стан необоротних активів з використанням штрих-кодів;
- можливість здійснення фінансових розрахунків для рішень щодо придбання об'єкта необоротних активів чи взяття його у фінансовий лізинг;
- моніторинг ефективності роботи обладнання тощо.

Тому для оцінки ефективності вибору та впровадження програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку необоротних активів пропонується методичний підхід, який складається з двох етапів: 1) початковий етап формування попереднього списку програмних продуктів, за допомогою яких можна вести облік необоротних активів; 2) вибір декількох прийнятних комп'ютерних програм та проведення оцінки для вибору найбільш відповідного інформаційного забезпечення.

На початковому етапі важливим елементом є визначення мети придбання бухгалтерського програмного забезпечення (наприклад, для підвищення аналітичності та функціональності управління у підсистемі обліку необоротних активів). Ця стадія є важливим кроком, від якого залежить майбутній вибір програми, особливо в ситуаціях, де є велика кількість постачальників і пакетів програм для обліку необоротних активів. Для цього пропонується визначити наступні критерії відбору:

- доступність інформації про інформаційні продукти та їх постачальників;
- сумісність програмного пакету із операційною системою Windows (XP, 7, 8) чи LINUX, що залежить від власних уподобань компанії.

Використання таких критеріїв може суттєво скоротити кількість "сумнівних" пропонованих продуктів, представлених на ринках країн, що розвиваються.

На другому етапі, коли відібрано декілька найбільш прийнятних програм, рекомендується їх оцінювати за допомогою експертних оцінок за найважливішими характеристиками для відповідного підприємства. Зокрема, для промислового підприємства пропонується здійснювати оцінку за п'ятьма групами факторів, а саме:

- за технічними;
- за функціонально-обліковими;
- за витратними;
- за інформацією про постачальника.

Для вітчизняних промислових підприємств, які мають велику кількість необоротних активів, великого значення набувають технічні характеристики програмних продуктів для ведення бухгалтерського обліку, оскільки записи на рахунках щодо їх обліку мають високу питому вагу. Тому програмні продукти з ведення обліку необоротних активів повинні містити потужні бази даних, побудовані на основі мережевих ER-схем, за допомогою яких можна підтримувати різні зв'язки між даними системи (1 до 1, 1 до ∞ та ∞ до ∞) при цьому підтримуючи й реляційні моделі даних. Відповідне інформаційне забезпечення, за допомогою якого планується вести облік необоротних активів, повинно мати можливість швидко опрацьовувати великі масиви даних, щоб надавати оперативну і точну інформацію про необоротні активи уповноваженим особам. Також такі комп'ютерні системи повинні мати можливість безпроблемного експорту та імпорту великих файлів з інших програмних продуктів і функціонально узгоджуватися з іншими інформаційними продуктами. Крім того, варто зауважити, що велика кількість промислових підприємств мають філіали з централізованою побудовою бухгалтерської служби, а це може ускладнювати облікову роботу постійними змінами основного місця знаходження відповідних об'єктів необоротних активів (наприклад, виробничих транспортних засобів, рухомого виробничого обладнання, будівельних машин та механізмів тощо), за якими досить важко слідкувати. Тому у такій ситуації була б доцільною можливість відстеження місця розташування найбільш суттєвих об'єктів у режимі реального часу. Крім того, такі програми повинні мати можливість безпроблемної і швидкої модернізації та удосконалення, що є основним параметром в епоху інформаційних технологій. Параметри, які визначаються технічними факторами для вибору програмного забезпечення щодо обліку необоротних активів наведено на рис. 1.

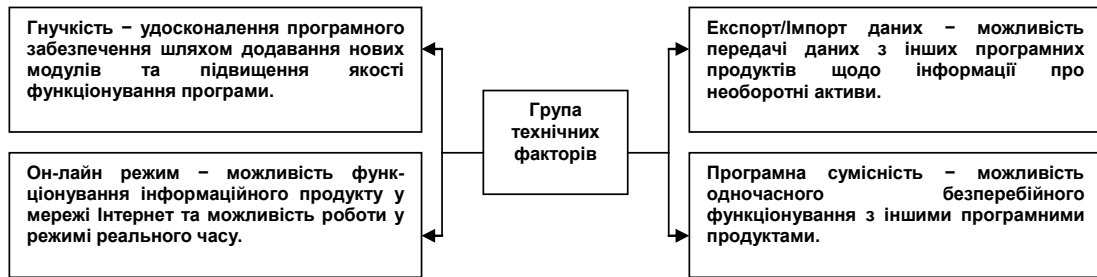

Рис. 1. Група технічних факторів для оцінки вибору програмного забезпечення щодо обліку необоротних активів

*Джерело: розроблено автором.

Досить важливими при оцінці вибору відповідної комп'ютерної програми для ведення обліку необоротних активів є врахування функціонально-облікових факторів, які мають на меті визначення найбільш необхідних функцій, які можна реалізувати у програмі для покращення організації та методики ведення бухгалтерського обліку. Зокрема, для промислового підприємства є необхідним можливість покращення інвентаризації необоротних активів шляхом її здійснення за допомогою штрих-кодів з автоматичним відображенням у програмі їхньої наявності чи відсутності, що істотно зменшить час та якість її проведення. Також велике значення має можливість програмного продукту забезпечити ведення паралельного ведення обліку за різними стандартами,

особливо, коли підприємство, функціонує на іноземних ринках збуту чи котується на фондовій біржі. Для покращення ефективності управління необоротними активами постає необхідність, щоб в автоматизованій програмі була опція, яка б надавала можливість складання будь-яких звітів щодо необоротних активів для вищого керівництва. Крім того, у сучасних умовах ведення бізнесу, будь-яка програма з обліку та управління необоротними активами повинна забезпечувати здійснення перспективного фінансового аналізу майбутніх інвестиційних проектів. Характеристики, за допомогою яких можна оцінити функціональні можливості програмного забезпечення для ведення обліку необоротних активів, подано на рис. 2.

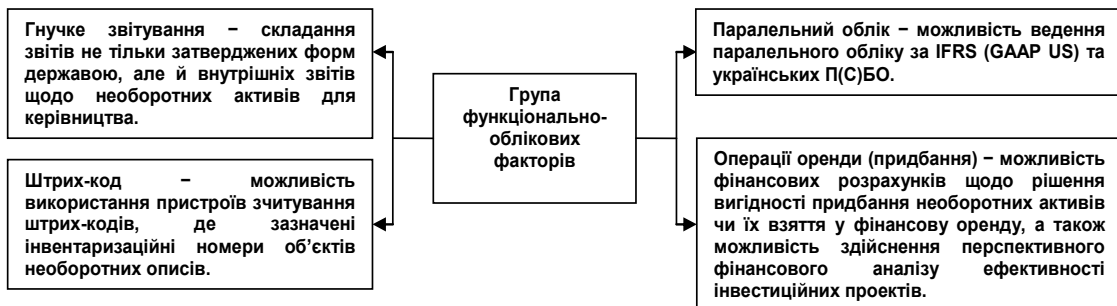

Рис. 2. Група функціонально-облікових факторів для оцінки вибору програмного забезпечення

*Джерело: розроблено автором.

Досить велику роль відіграють і витратні фактори при виборі та впровадженні комп'ютерних програм, оскільки саме вони стають вирішальними для вітчизняних підприємств при рішенні вибору та придбання про-

грамного продукту. Сукупність витратних факторів, які рекомендується оцінювати при виборі програмних продуктів для ведення обліку та управління необоротними активами наведено на рис. 3.

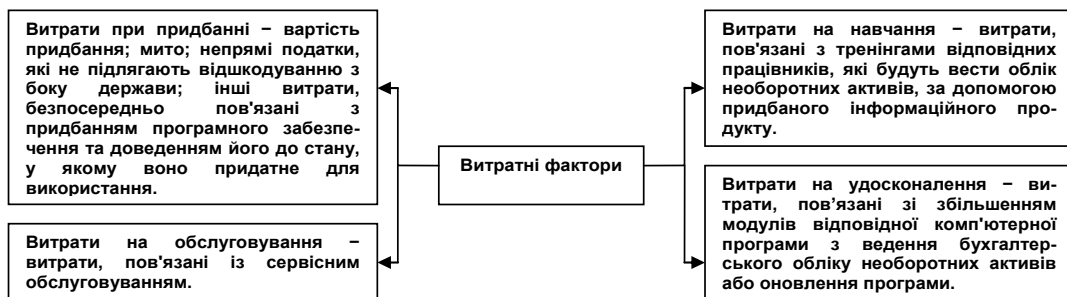

Рис. 3. Група витратних факторів для оцінки вибору програмного забезпечення

*Джерело: розроблено автором.

Не менш важливою групою факторів є інформація про постачальника програмного забезпечення, оскільки

від цього залежить ефективність вкладених коштів у придбання та впровадження комп'ютерної інформацій-

ної системи для ведення обліку та управління оборотними активами. Зокрема, для підприємства-клієнта важливою буде інформація про фінансове становище постачальника, дані про асортимент його продукції, його існування на ринку, наявність філіалів в регіонах, що дає можливість оцінити репутацію постачальника. Крім того, досить важливою характеристикою є наявність можливості постійної он-лайн підтримки при вини-

кненні технічних питань щодо використання бухгалтерської програми, а також можливість постійного сервісного обслуговування. Це надасть можливість зменшити витрати на обслуговування та оновлення інформаційного продукту у майбутньому. Фактори щодо інформації про постачальника комп'ютерних програм для ведення бухгалтерського обліку оборотних активів наведено на рис. 4.

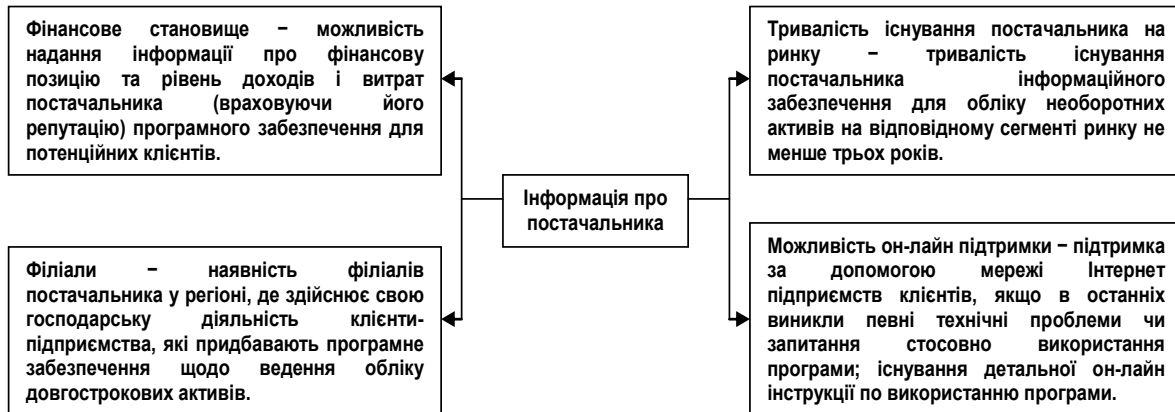

Рис. 4. Дані про постачальника, які необхідно визначати при оцінці вибору програмного забезпечення

* Джерело: розроблено автором.

Кожну характеристику із відповідної групи факторів рекомендується оцінювати шляхом множення суми балів (шкала від 0 до 10) та ваги для визначення її важливості від 1 до 3 ("незначний" – 1, "значний" – 2, "дуже значний" – 3), що надає відповідній характеристиці значущості. Таким чином загальна оцінка для кожної відібраної комп'ютерної програми з обліку оборотних активів розраховуватиметься за наступною формулою:

$$X_i = \sum_{a=1}^n w_a X_a + \sum_{b=1}^m w_b X_b + \sum_{c=1}^p w_c X_c + \sum_{d=1}^q w_d X_d,$$

де X_i – загальна оцінка i -го інформаційного продукту; a, b, c, d – характеристики блоку технічних факторів, блоку функціонально-облікових факторів, блоку витратних факторів та блоку інформації про постачальника; w_a, w_b, w_c, w_d – ваги кожної характеристики технічних факторів, функціонально-облікових факторів, витратних факторів та факторів інформації про постачальника; X_a, X_b, X_c, X_d – сума балів кожної характеристики блоку технічних факторів, блоку функціонально-облікових факторів, блоку витратних факторів та блоку інформації про постачальника; n, m, p, q – кількість характеристик технічних чинників, функціонально-облікових чинників, витратних чинників та інформації про постачальника.

За наявності великої кількості програмних продуктів для ведення обліку оборотних активів та для більш ефективного відбору необхідної комп'ютерної програми пропонується також ввести мінімальний поріг S_i , що дозволить зменшити число відібраних продуктів. Після цього потрібно розрахувати, скільки витрат припадає на одиницю оцінки. Цей показник розраховується за наступною формулою:

$$Y_i = \frac{X_i}{C_i},$$

де X_i – загальна оцінка i -го інформаційного продукту; C_i – загальні витрати на придбання i -го інформаційного продукту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, більшість українських користувачів програмного забезпечення для обліку оборотних активів не приділяють достатньої уваги ефективному вибору та впровадженню відповідних інформаційних продуктів для управління господарською діяльністю (у т.ч. оборотними активами) та ведення бухгалтерського обліку. Причиною цього є те, що найбільшим аргументом такого вибору слугує ціна, тоді як на технічні-функціональні опції звертається менше уваги. Це може підвищити ризик збитковості здійснення такого проекту та призвести до неправильних стратегічних, тактичних та оперативних рішень з подальшим збільшенням економічних втрат.

Тому пропонується методичний підхід для оцінки вибору програмного забезпечення для ведення обліку оборотних активів є необхідним, оскільки має низку переваг. Зокрема, є простим у використанні, оскільки він не вимагає глибоких математичних розрахунків. Також цей підхід враховує витрати на програмне забезпечення, програмні специфікації та інформацію про постачальника, які впливають на загальний показник оцінки вибору програмного забезпечення. Крім того, за допомогою цього методичного підходу можна визначати альтернативні оцінки програмного забезпечення, які допомагають зменшити ризик збитковості проекту. Це дає можливість вибрати краще програмне забезпечення між альтернативними варіантами з мінімальними витратами.

Список використаних джерел

- Брадул О.М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій: [монографія] / О. М. Брадул – К.: КНТЕУ, 2009. – 356 с.
- Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [навч. посіб.] / С. В. Івахненко. – 4-те вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2008. – 343 с.
- Anderson E. E., Microcomputer software evaluation: an econometric model / E. E. Anderson, Y. M. Chen // Decision Support Systems. – 1997. – № 2 (Vol. 19). – P. 75 – 92.
- Bandini S. A support system to COTS-based software development for business services / S. Bandini, F. Paoli, P. Mereghetti // SEKE. – 2001. – № 2. – P. 307 – 314.
- Carpenter C. G. Fixed asset accounting software evaluating: a structured methodology for the mid-market firm / C. G. Carpenter, L. C. Le Blanco, S. Robson // The Review of Business Information Systems. – 2005. – № 3 (Vol. 9) – P. 55 – 68.

6. Chau P. K. Factors used in the selection of packaged software in small businesses: views of owners and managers. // Information and Management. – 1995. – № 29. – P. – 71 – 78.

7. Gamblin A. J., Software for accountants / A. J. Gamblin, J. G. Siegel // The National Public Accountant. – 1997. – № 6. – P. 12 – 17.

8. Grau G. DesCOTS: a software system for selection COTS components / G. Grau, J. P. Carvallo, X. Franch, C. Quer // EUROMICRO. – 2004. – № 4. – P. 118 – 126.

9. Ivanchevich S. H., Accounting software selection and satisfaction: a comparative analysis of vendor and user perception / S. H. Ivanchevich, D. M. Ivanchevich, F. Elikai // The Review of Business Information Systems. – 2007. – № 3 (Vol. 11). – P. 43 – 52.

10. Jadhav A. S. Evaluating and selection software packages: A review / A. S. Jadhav, R. M. Sonar // Information and software technology. – 2008. – № 51. – P. 555 – 563.

11. Kathuria P., M. M. Selecting IT applications in manufacturing: a KBS approach / P. Kathuria, M. Anandarajan, M. ., Igbaria // Omega. – 1997. – № 27. P. 605 – 616.

12. Little I. Evaluating, selecting and implementing accounting software / I. Little // Credit control. – 2006. – № 3 (Vol. 27). – P. 36 – 39.

13. Mattingly T. How to select accounting software / T. Mattingly // CPA Journal. – 2001. – № 11. – P. 48–53.

14. Mollaghasemi M. Briefing: Making Multiple Objective Decisions / M. Mollaghasemi, J. Pet-Edwards – Los Alamitos, California: IEEE Computer Society Press, 1997. – 91 p.

15. Saaty T. L. The analytic hierarchy process: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gobookee.net/analytic-hierarchy-process-saaty> – Назва з екрану.

16. Sahay B. S., Development of software selection criteria for supply chain solution / B. S. Sahay, A. K. Gupta // Industrial Management & Date Systems. – 2003. – № 2 (Vol. 103). – P. 97 – 110.

Надійшла до друку 01.08.13

И. Дерун, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОЦЕНКА ВЫБОРА ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЛЯ ВЕДЕНИЯ УЧЕТА ВНЕОБОРОТНЫХ АКТИВОВ

В статье осуществлен критический анализ взглядов различных ученых относительно оценки выбора и внедрения компьютерных бухгалтерских программ. Предложен методический подход для отбора компьютерной программы при ведении бухгалтерского учета внеоборотных активов на примере предприятий Украины.

Ключевые слова: внеоборотные активы, оценка выбора и внедрения программного обеспечения, KBS-системы, коробочные компьютерные программы.

I. Derun, postgraduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

EVALUATION OF NON-CURRENT ACCOUNTING SOFTWARE SELECTION

One of the important management decisions is selection of computer program that will ensure the effective functioning of accounting system in any company with minimal costs. Paper deals with evaluation of non-current accounting software selection and implementation. The purpose of the study is development of the methodical approach of software evaluation for accounting of non-current assets in Ukrainian industrial enterprises. The methodical criteria of evaluation of the software selection for accounting of non-current assets are suggested which based on the method of experts' evaluations. These criteria involve a number of quality characteristics which represented in the form of points to evaluate selection of the most effective computer program for accounting of non-current assets.

Keywords: non-current assets, software evaluation, KBSs, commercial-off-the-shelf software.

JEL I24, M19
УДК 658: 001.895

О. Жилінська, канд. екон. наук, доц.,
В. Волошина, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ СФЕРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена розгляду сучасних тенденцій розвитку вищої освіти у контексті її комерціалізації під впливом глобалізаційних процесів. У статті проаналізовано динаміку світового ринку освітніх послуг, виявлено фактори, що впливають на вибір університету та освітньої програми закордоном. Показано важливість рейтингів світових університетів як інформаційних продуктів, що відображають якість освітніх послуг. Охарактеризовано українську реальність активізації глобалізаційних процесів у сфері вищої освіти.

Ключові слова: комерціалізація освітніх послуг, підприємницький університет, світовий ринок освітніх послуг, глобалізація освіти, іноземні студенти, міжнародна академічна мобільність, рейтинг університетів, якість освітніх послуг.

Постановка проблеми. Економічний потенціал країни, рівень життя населення, становище країни на світовій арені, можливості економічної і політичної інтеграції з іншими державами й інтеграційними об'єднаннями, вирішення проблем національної безпеки залежать не лише від рівня технологічного розвитку, але й від рівня інтелектуалізації суспільства, його здатності генерувати, транслювати, засвоювати та уречевлювати нові знання. В інформаційному суспільстві за домінування сфери послуг актуалізуються економічні аспекти функціонування університетів. Із зародженням на європейських теренах університетів як соціальних інституцій та їх функціонуванням упродовж декількох століть було сформовано сферу генерування і транслювання нових знань [8, с. 271]. Трансформувалися і самі університети, у своєму функціонуванні вони еволюціонували від моделі класичного університету, що уособлював Болонський університет, до моделі дослідницького університету, створеної Берлінським університетом.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття позначився економічними кризами, посиленням глобалізації, екологічни-

ми проблемами. Ці фактори вплинули на діяльність вищих навчальних закладів (далі ВНЗ), які в результаті радикальних змін у світовій, політичній та економічній системах зіткнулися з новими викликами і проблемами. Комерціалізація вищої освіти серед багатьох проблем у взаємних відносинах університетів та суспільства на чільне місце висунула проблему трансформації ВНЗ у контексті розвитку глобального ринку освітніх послуг та появи нового типу університету – підприємницького. У світлі сучасних змін у системі вищої освіти – процесів глобалізації, інформатизації, комерціалізації – відбувається перегляд ролі університетів у розвитку суспільства: вони починають розглядатися не просто як наукові й освітні центри, а як економічні та культурні центри, навколо них концентруються культурна, соціально-економічна і політична еліти. Вивчення загальних тенденцій розвитку світового ринку освітніх послуг має важливе значення для розробки освітньої політики держави, оцінки прогресу і винесення уроків з досвіду інших країн у контексті сталого розвитку.